

Indhold:

ISSN: 1603 - 0281

Webmasterens hjørne. Formandens
hjørne, *side 2*

Referater, *side 3*

Apparat til druknedes redning, *side 4*

En tur til England, *side 6*

Projekt gravstene, lidt nyt, *side 7*

Medlems undersøgelse, *side 8*

Konkurrencen, *side 9*

Kongsgårde, *side 10*

Nyt fra nettet, *side 14*

Slægtsforskningsprogrammer til compu-
teren, *side 11*

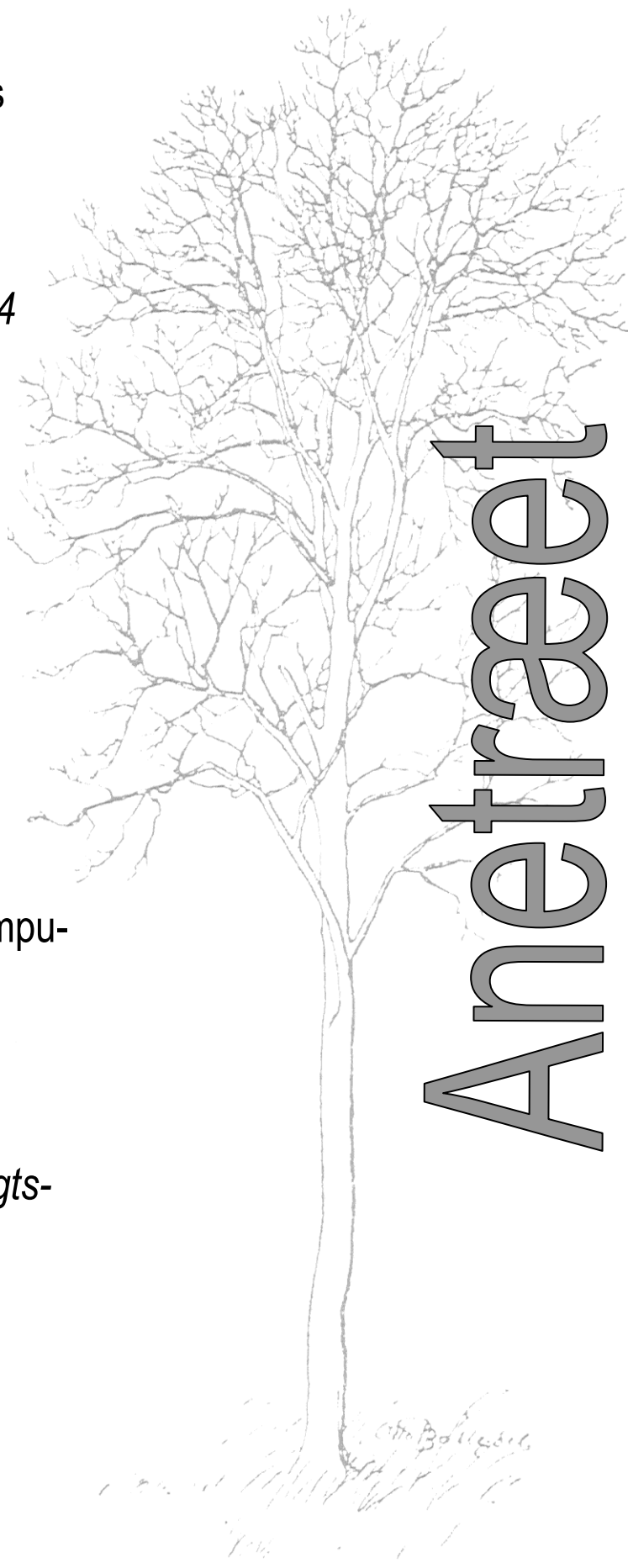
Bestyrelsen: se *bagsiden*

7.årgang nr.4 / december 2007

Medlemsblad for Bornholms Slægts-
og Lokalhistoriske Forening

Anetræet

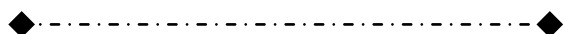

Dato	Arrangement
05/12-07	Jule afslutning
(1) 16/01-08	Bornholms Ø-arkiv
23/01-08	Arkivaften
(2) 13/02-08	Skattebetaling gennem tiden
20/02-08	Arkivaften
(3) 08/03-08	Generalforsamling

Bemærk! Bemærk! Bemærk!

Der er nogle ændringer i forhold til udsendte arrangementskalender.

1. 16/01-08 her kommer Annette Eriksen
2. 13/02-08 her afholdes mødet på Østre Skoles kantine (indgang fra Pingels Allé).
3. Husk at forslag til behandling på generalforsamlingen skal være bestyrelsen i hænde senest den 15. Jan. 2008.

Webmasterens hjørne

I sidste blad skrev jeg om at opdatering 5 og 6 efterhånden blev frigivet til medlemmerne. Nu har alle på listen fået besked, og de to opdateringer er annonceret på nyhedssiden. Langt de fleste opdateringer fra websitet er gået smertefrit.

Hvis nogen ønsker at opdatere fra websitet, men endnu ikke har gjort det, så bedes de gøre det inden 1/2 2008!! Der er jo ingen grund til at have ca 1,5 Gb. data liggende på websitet til ingens verdens nytte. Så efter 1/2 2008 vil opdateringerne 1 til 6 blive slettet, og det vil derefter kun være muligt at få dem på CD, eller ved at medbringe sin harddisk til en arkivaften.

Jørn Kjølbers database over svenskere viet eller døde på Bornholm er blevet opdateret. Arbejdet er nu komplet. Databasen vil senere kun blive opdate-

ret med eventuelle rettelser, eller hvis Jørn senere finder data i pas- og tyendeprotokoller.

Lill-May Didriksens database med udvandrere er også opdateret, nu er også kvinderne kommet med.

Også introduktionen er opdateret.

Der er lavet et par små forbedringer på websitet.

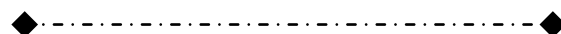
Den første er at de af medlemmernes hjemmesider, der er tilføjet til Links siden indenfor den seneste måned, vil blive markeret med en stjerne.

Det gør det lidt lettere at orientere sig hvis man checker Links siden i ny og næ.

Anden lille forbedring er, at man som medlem kan angive en kort beskrivelse af sin hjemmeside.

Denne beskrivelse vil vises når folk på Links siden holder musen over linket.

Webmaster Philip Kofoed.

Formandens hjørne

Hvis i nu synes at tiden løber hurtigt og i ikke kan få tid til alt det i gerne vil, så vil jeg foreslå en aften på arkivet, så lægger man alt "det andet" på hylden et par timer.

Vi nærmer os jo den kære juletid hvor der skal nås så meget og så kan det måske endda være lidt afslappende at lede efter anerne og de steder hvor de har boet.

Vi har et medlemstal på ca. 600 og heraf er nok så mange medlemmer

boende "ovre", som ikke har mulighed for at komme til øen og deltage i vore arrangementer, derfor ville bestyrelsen gerne prøve at lave et arrangement i Rundetårn udstillingssal i det nye år, måske lykkes det!.

Efterhånden er der jo mange som sidder derhjemme med en eksterne harddisk og har fundet deres egen konfirmation i kirken eller deres fars og mors bryllup, og så lyder det sikkert fra en del af jer; jamen, min familie kommer fra Jylland, og så må de nøjes med hvad rigsarkivet kan levere online men i kunne måske selv give en hånd med for at få flere materialer med på jeres harddisk, tænk på vore ildsjæle her på øen, som har leveret og fortsat leverer optegnelser her fra øen.

Jeg vil ønske jer alle nær og fjern en rigtig Glædelig Jul og et Godt Nyt År.

Formanden Frants

Besøg hos Allinge-Sandvig Byforening lørdag den 29. sep. 2007.

Vi var kun 10 medlemmer fra BSLF, der mødtes på torvet i Allinge for at besøge Allinge-Sandvig Byforening i Kærnehuset.

Vi havde en hyggelig eftermiddag, Anders Koefoed Larsen bød velkommen og gav os en grundig indføring i hvad Byforeningen i Allinge-Sandvig egentlig laver, om hvordan han har "opfundet" et system til at registrere alle de fotografier de modtager, således at de kan findes frem igen.

Hele eftermiddagen gik med snak, med at kigge på den flotte plancheudstilling der var lavet og med kaffedrikning.

Allinge-Sandvig Byforening fik også noget ud af det, for en af dem der var med deroppe, kunne genkende nogle af personerne på et gammelt fotografi. Så det var en dejlig dag, og jeg kunne godt unde flere af BSLF' medlemmer at have været med, men det kan jo blive en anden gang.

Foredrag 24. okt. 2007.

Peter Schiønning 1732-1813 søofficer i det 18. århundrede.

Det var meningen at vi skulle have hørt Karen Munk-Nielsen fortælle om Dansk Vestindien, men hun måtte desværre melde afbud på grund af sygdom.

I stedet fik vi en levende fortælling af Jacob Serup om en dansk søofficer i det 18. århundrede.

Vi hørte om søofficeren Peter Schiønning og hvordan han skulle sejle en kommission fra hovedstaden til Bornholm, for at de kunne danne sig et overblik over, om det var rimeligt at bornholmerne stadig skulle have den skattefrihed som der var givet øen i 1658.

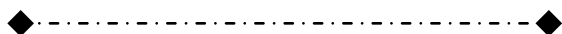
Peder Kofoed Ancher løste problemet med et forlig, bornholmerne skulle ikke betale lige så meget i skat som andre landsdele, men fik så heller ikke så mange goder som andre.

Kommisionen kom sejlene i orlogsskibet "Hvide Ørn", og hvis der er nogen, der mener at vi i dag har trafikproblemer, kunne Jacob Serup fortælle at "Hvide Ørn" afgik fra København den 22. juni og ankom til Bornholm den 24. juni. Rønne havn var for lille til at orlogsskibet kunne gå ind og alle måtte roes ind i mindre robåde.

Jacob Serup gav os et fint indblik i livet i 1700-tallet og vi var 38 med-

lemmer fra Bornholms Slægts- og Lokalhistoriske Forening og fra Historisk Samfund, der havde en dejlig aften.

Sekretæren

Temadagen den 17. november:

Temadagen med Chris Oxholm blev på alle måder en god oplevelse for tilhørerne.

Vi blev ført igennem slægtsforskningsprogrammet Brothers Keeper version 6 fra A til Z af en veloplagt Chris Oxholm.

Han kom ind i alle mulighederne med dette program – og der var mange!- Tiden fløj af sted for de ca. 45 tilhørere.

Efter en tiltrængt pause, hvor vores kaffebrygmester havde brygget store mængder, fortsatte Oxholm med mange detaljer i programmet og kunne bl.a. fremvise en 8 meter lang slægtstavle på gulvet samt hvordan man griber det an med at forfatte en slægtsbog.

Der var nok mange som tog hjem for at opdatere både det ene og det andet. Da tiden var udløbet og familien Oxholm først skulle med natbåden til Køge, blev de inviteret til huse hos familien Ressel indtil det var tid at sætte kursen mod Århus.

Af Frants Bøving

Apparat til Druknedes Redning

Den tidligere apoteker på Dalum Apotek i Odense lic. pharm. Verner Andersen skrev i 2004 i Bornholmske Samlinger om Rønne Apoteks fallit i 1807.

Han har lovet at præsentere Anetræets læsere for nogle biprodukter af denne forskning.

Sidst på 1700tallet var merkantilismen den dominerende national-økonomiske tankegang i Danmark. Da mennesker var en væsentlig ressource, blev det vigtigt at bekæmpe sygdom og forhindre dødsfald.

Staten begyndte at ansætte distriktslæger, opmuntrede amterne til at indrette sygehuse, oprettede apoteker og ansatte jordemødre.

Der var to læger på Bornholm, der begge var kirurger.

Regimentsfeltskier Henrik Elias Olivarius boede i Rønne. Han blev lønnet af det militære med omtrent 150 rigsdaler, men tjente 4-5 gange så meget på sin private praksis. Distriktskirurg Peter Ulrik Vilhelm Knauer boede i Nexø. Han havde nogen videreuddannelse i medicin og fødselsvidenskab. Han havde ad interim fået tillagt fysikatsforretningerne, sandsynligvis fordi man ikke ville betale rejsegodtgørelse til Stiftsfysikus for Sjælland, der ellers

skulle passe det arbejde. Han havde derfor titel af landkirurg. Begge var efter amtmand Frederik Thaarups opfattelse venlige og agtede Mænd, og saavidt han havde mærket yndet af Almuen. Der var en jordemoder, som var lønnet bl. a. med skarpretterpengene. Amtmand Thaarup arbejdede energisk på at få flere jordemødre til øen samt med at uddanne barselskonerne. Og så var der et apotek.

Alt dette fandt genklang i oplysningstiden med dens læggen vægt på viden og fornuft. Også private organisationer støttede dette synspunkt f. eks. fik Selskabet til Druknedes Redning omkring 1800 opstillet apparater til druknedes redning i hele landet og også i Rønne.

Apparatet var en kasse med blæsebælg og indblæsningsrør i etui til genoplivning af druknede. Den indeholdt desuden en børste til børstning under fødderne og lugteflasker med salmiakspiritus. Begge dele skulle kalde de udslukte livskræfter frem igen. Med nogle store svingfjer kunne man fjerne sand og mudder fra mundhulen. Desuden var der en trykt vejledning.

Reorganiseringen af sundhedspolitiet, som var betegnelsen for det offentliges planlægning af og kontrol med sundhedsvæsenet, medførte, at Danske Cancelli ved skrivelse af 30. december 1803 indførte medicinalberetninger, der skulle indsendes til Sundhedskollegiet.

Medicinalberetningerne fra begyndelsen af 1800-tallet findes på rigsarkivet i pakker – en for hvert år. For 1804 mangler medicinalberetningerne for Bornholm, men både Olivarius og Knauers bidrag samt amtmandens supplerende kommentarer kan læses i Bornholms Amts Kopibog på Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm.

I sit bidrag til den første medicinalberetning for Bornholm fra 1804 foreslår regimentsfeltskær Olivarius at der etableres to chirurgiske senge for Beenbrudne i Rønne og at der anskaffes et Apparat til Nexø til Druknedes Redning.

Forslagene blev støttet af amtmand Thaarup, der samtidig skrev direkte til Kongl. Danske Cancellie, for at få approbation af iværksættelsen.

Af medicinalberetning for 1804 fremgår, at bemeldte Selskab til Druknedes Menneskers Redning eller til Livigjenkaldelse allerede havde skaffet Rønne et sådant apparat. Amtmanden melder til Sundhedskollegiet, at han vil prøve at få det flyttet nærmere havnen, ” hvor dette Apparats Brug maaske kan supponeres nødvendigt ”.

Af indberetningen om indtrufne ulykkelige hændelser i medicinalberetningen for 1806 fremgår, at apparatet har været i brug. I februar druknede tre sømænd fra Rønne Robert og Poul Robertsen samt Niels Nielsen på en kort Fiskertur. Kun det ene lig nemlig Poul Robertsens kom så betids i land, at der var noget håb. En af de militære underchirurger forestod apparatets brug; ingen flid blev sparet efter trykte forskrift. Redning viste sig ikke mulig, vist nok fordi der var forløbet for lang tid imellem ulykken og den druknedes ankomst til Rønne. Amtmand Thaarup var selv til stede, så hans indberetning er en øjenvidneskildring.

En tur til England.

August måned er en god tid til at se lyngen blomstre på Yorkshire Moor ,og det blev muligt ved hjælp af en god gammel ven som boede nær Scarborough, ja men denne lille fortælling skulle jo gerne dreje sig om slægtsforskning !- jamen det kom den også til, men så måtte vi en tur til Nottingham, nærmere betegnet Newark.

Vi gjorde ophold i Nottingham fordi der var et landsbibliotek, oven i købet med elevator, for lokalhistorie samt evt. oplysninger fandtes på fjerde sal.

Min kone havde en bekendt af familien som var død i 1930-erne og som skulle bo i Newark, navnet var Champ.

Bibliotekarerne var yderst hjælpsomme og gik bl.a. ind på en internetside som hed; "find my past"(find min fortid).

I England har man lister med adresser fra 1918 til 1940, en slags valglister og her lykkedes det at finde Champ og adressen hvor de havde boet indtil 1934.

Jamen , så måtte vi af sted med bussen til Newark-togene i England er alt for dyre -.

Vi nåede til Newark, hvor vi igen gik på det lokale bibliotek -(en moderne bygning i et plan) hvor man også var meget hjælpsomme ,- derefter fandt vi frem til gade og husnummer.

Nu fik vi banket på og spurgt om de kendte de tidligere ejere, men desværre det var jo også 75 år siden -Så måtte vi finde frem til kirkegården, og det blev en lang gåtur, en mægtig stor kirkegård med lange gange, så vi gik ind på et lille kirkegårdskontor og spurgte efter familien Champ,- efter en længere tids søgen fandt man William Champ, desværre begravet i fælles grav ,- så ikke nogen videre spor dér, i mellemtiden var det blevet til et kraftigt regnvejr og vi skulle tilbage med bussen til Nottingham, den yngre dame ville så køre os op til busstoppestedet, så vi ikke skulle blive for våde! Hvil-

ken hjælpsomhed vi mødte overalt. William Champ viste sig at komme fra Irland og havde været sergent-major i et stort regiment gift med en Elisabeth.

Så lagde vi Nottingham Castle og Robin Hood bag os og fortsatte mod Wales , hvor vi skulle mødes med noget familie som vi aldrig havde set før.

Det blev selvfølgelig en stor oplevelse, og de 12 dage vi tilbragte derovre forsvandt hurtigt.

Efter hjemkomsten fik jeg fat i et atlas over Irland for at finde Port Harrington, hvor William Champ skulle være født, men nul!

Der var kun et i Afrika. Så lagde jeg det på hylden, indtil min kone en dag studerede Irlands atlas, og finder en by der hedder hold fast- Portarlinton!- så ind på Google og se hvad det kunne frembringe ,- og minsandten her havde vi en masse Champ's som stammede tilbage fra Huguenotterne! God søgning.

Nottingham Castle

af Frants Bøving

Projekt gravstene.

Nu er det endelig lykkedes for os, med stor hjælp fra Leif Sepstrup, at få nogle af vores gravstene på nettet. Gravstene som er under 10 år gamle, kan man ikke søge på.

www.dki-01.dk/bornholm.php

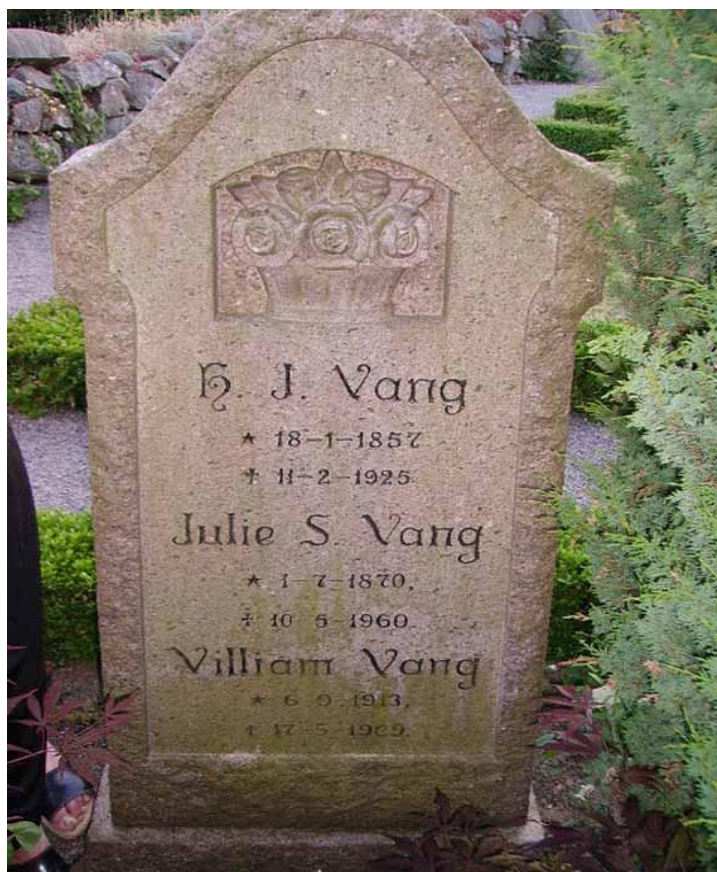
Dem der er søgebare i øjeblikket er: Knudsker, Nyker, Olsker, Poulsker og Vestermarie.

Bodilsker, Pedersker og Nylars er fotograferet og ved at blive indtastet.

Er der nogle der har et foto af en gravsten som er fjernet, vil vi meget gerne have et kopi af det til vores samling.

Med venlig hilsen

Fie Ellebye og Jack Funch

Lidt nyt

Ny CD med "Dødsfald i Danmark 1881-1923" er udgivet af Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie.

Denne oversigt over dødsfald i Danmark bygger på de hidtil udgivende årsoversigter fra Personalhistorisk Tidsskrift i denne periode, men også andre kilder er brugt.

"Dødsfald i Danmark" rummer rigtig mange navne og dato for død, samt evt. ægtefælle m.m. Der er stor mulighed for at finde netop dit slægtsnavn eller aner her på CD'en.

CD'en er en base lavet i Pdf med 387- A4 sider med navne og oplysninger i 3 spalter. Pris er 175 kr. + porto og kan bestilles hos janhb@mail.danbbs.dk

Kære medlemmer.

En gang imellem sidder vi i bestyrelsen og tænker på, hvad der mon kunne være i medlemmernes interesse. Oftest famler vi lidt i blinde, - somme tider rammer vi plet.

Sidst har Chris Oxholm afholdt et foredrag om slægtsforskerprogrammet "Brothers Keepers".

Vi kunne rigtig godt tænke os at afholde flere medlemsorienterede møder om slægtsforskerprogrammer, men vi ved ikke rigtig hvilke programmer vore medlemmer bruger.

Derfor vil vi gerne ha' DIN hjælp til at finde ud af dette.

Nedenstående er hentet fra DIS-Danmarks hjemmeside, hvor man også kan finde supplerende oplysninger...

- fortæl os lidt om hvilket program du anvender til at holde styr på dine data. Så vil vi i løbet af foråret prøve at finde en eller flere foredragsholdere til den kommende sæson.

Giv din mening på vores hjemmeside, på mail til mig eller pr. brev til

Tonni Jørgensen
Storegade 19 A
3790 Hasle

Programnavn		
Ages		Haza-Data
Ancestral Quest		Heredis
Anetavle		Holger
Brothers Keeper		Legacy
Cumberland Family Tree		MacStamtræ
DisGen		Min Släkt
Embla Familie og Slægt		PAF - Personal Ancestral File
FamDex		Reunion
Family Ties		Roots Magic
Family Tree Legends		Reunion
Family Tree Maker		Roots Magic
FTree		Slekt & Gaard/WinSlekt
Fzip		Stamtræ
Gene		The Master Genealogist
Gramps		WinFamily
Great Family		

Konkurrencen

Konkurrencen i sidste blad var den sidste konkurrence i den form som i kender til, vi har besluttet, at lave lidt om på den i fremtiden for, at gøre den lidt anderledes.

Fremover kommer der kun 4 spørgsmål til selve bladet og derudover kommer der lidt almene spørgsmål som kan være historiske eller om romertal eller noget helt tredje så som gamle ord eller stednavne, med andre ord mere alment.

Der er 1 gavekort lydende på 200 kr. Der trækkes lod blandt alle indkomne rigtige svar. Alle besvarelser skal være næstformanden i hænde senest den 15. januar 2008.

Alle svarene sendes til Hans Ressel, Dampmølle-gade 11, 3700 Rønne. På et postkort eller lignende eller sendes på E-mail: kon@bslf.dk

Mærkes "Konkurrence".

Svar på sidste konkurrence

- 1.[læs: Latin: Gud alene Æren]
- 2.Dansk Vestindien
3. Foreningens hjemmeside, mine medlemsindstillinger
- 4.Kallinge, Blekinge
- 5.Fødselsstiftelsens arkiver.
- 6.Bornholm gik det i arv til den yngste søn eller ældste datter.
- 7.Nummereringen blev indført i 1616
- 8.3½ tønde land

Tillykke til vinderen af konkurrencen

Medlems nr. 295.03

Gert Ole Ingemansen

6640 Lunderskov

Herunder er de nye quiz spørgsmål med 4 spørgsmål som relaterer sig til bladet og 4 af forskellige karakterer.

-
1. Hvorfor hedder det Hundshale gårdene ?.
 - 2.Hvor lang var Oxholms slægts-tavle?.
 - 3.Hvad skal man kunne dokumentere, for at kunne blive medlem af den International Black Sheep Society of Genealogists?.
 - 4.Hvor afholdes mødet den 13 februar 2008?.

-
- 5.Foreningen blev stiftet i 1987 hvordan skrives det med romertal?
 - 6.Hvornår var Frederik den 3. konge fra og til?.
 - 7.Hvad er en Accoucheur?.
 - 8.I hvilken bornholmsk sogn ligger Skrædderbakke?

God fornøjelse.

Kongsgårde.

Uddrag af tillægget til Kures gårdregister.
Bragt med tilladelse fra Aage Kure

Ifl. Zahrtmann skulle de 12 kongsgårde findes på jordebogsudtog 1547, hvor de er omtalt som 8 mindre gårde og 4 større. Ifl. Knyttingsesagaen fik Blodegil kun de 8 små gårde i underhold, hvor hans forgænger havde haft alle 12. De 4 store gårde blev o. år 1080 anvendt til embedsbolig og underhold for 4 herredsfogeder. Zahrtmann mener at have stedefæstet kongsgårdene som følger:

Henningæ Herred: 77. sg Brændegård i Østermarie var først herredsfogedgård, men blev senere flyttet til 11.vg Brændesgård i Ibsker, Herudover: Friskoven i Ibsker (en del af Skovgårdsgodset?) og en anden ikke stedefæstet gård.

Micklingæ Herred: Herredsfogedgård: Vallensgård i Åker

Rothnæ Herred: 8. vg Vestergård, som blev herredsfogedgaard, samt Lille Vestergård, som senere er indlemmet i 8. vg Vestergård.

Haslæ Herred: I Klemensker: 14. vg Nygård blev Herredsfogedgård, herudover i Klemensker 9. vg Aagård, 1. vg Nørre Kirkebogård, samt en ikke stedefæstet gård. Rutsker: 2 ikke stedefæstede gårde.

Dommergårde:

Følgende 11 gårde blev anvendt til underhold af landsdommerembedet. De landsdommere, aflønnet efter denne ordning, var Peder Hansen Uf, der blev udnævnt 1574 fik dog 13 gårde, men de næste kun 11, den sidste landsdommer med denne ordning var Mads Kofoed, Vallensgård Nyker, som blev af-

skediget i 1645 efter manglende indsats mod general Wrangel.:

Østermarie 5 gårde: her har man kun stedefæstet 7. vg I Lyrby
Ibsker: 20. vg I Klinby. (Det er med vilje, at jeg skriver uden t eller d i Klinby, på bornholmsk bruger man kun 2 konsonanter efter hinanden)
Vestermarie: 9. vg Bjerregård
Klemensker: 3 gårde, hvor man har stedefæstet 15. vg på Duebjerg.
Rutsker: 5. vg Kirkebogård.

Oversigt over gårde der fra 1576 til 1679 kom i kongens eje ved mageskifte:

Gårdene nævnes kun ved nr, men så kan man slå dem op, hvis man vil kende navnet og yderligere bemærkninger. Jeg har kun medtaget vornedegårde

Efter reformationen blev alt kirkegods inddraget. Se her under de forskellige sogne.

Peder Oxe's enke mageskiftede med kongen i 1576: Her er stedefæstet 30 ud af 32, dog 7 kun for sogn, som tilhørte Maglegårdsgodset.

Østermarie: 5.+ 15.vg, der skulle være 3 endnu i dette sogn, herudover en gård i Østermarie solgt af Jes Myre til Peder Oxe. Østerlars: 3.+4.+5.+7. vg. Ibsker: 13.+ 14.+16.+17.+ 20. vg (20. vg solgt af Jes Myhre til Peder Oxe) Bodilsker: 4. vg. Poulsker: 4 gårde, der ikke er stedefæstet. Åker: 15. vg. Kle-

mensker: 4. + 5.+ 6. vg . Rutsker: 3. + 4. vg . Rø: 8. vg. Herudover kan nævnes Niels Aagesøn, der skænkede præsten i Rø 3 gårde for at holde messer i hans godskapel, her er en af disse 3 gårde: 3. vg i lbsker.

Mikkel Hals 7 gårde, som han i 1559 solgte til Ejler Hardenberg, og som hans søn Erik arvede i 1565 og mageskiftede med kongen i 1577. Her har jeg kun fundet en af gårdene: Rutsker: 1. vg.

Mikkel Hals ejede også Spidlegårdsgodsets 15 gårde,, som han mageskiftede med kongen i 1542.

Jochum Grabau: havde arvet 30 gårde efter sin far Hans Grabau, der var gift 2. gang med Merethe Pedersdatter Uf, de 30 gårde var Merethes arv af Simlegårdsgodset. Herudover havde Hans Grabau fået 10 selvejergårde og 6 vornedegårde i Nylars i fæste af kongen, men kun på livstid. Jochum Grabau solgte 6 af de 30 gårde privat og de 24 gårde mageskiftede han med kongen i 1632, samt overlod kongen de 16 gårde i Nylars.

Af de 6 gårde solgt privat var de 3: lbsker: 2. vg, Bodilsker: 11.vg. Aaker: 6. vg.

Af de 24 gårde mageskiftet med kongen: Her har jeg fundet 10: Østermarie: 17. vg, Pedersker: 7. vg. Aaker: 1.,2.,3.,og 4. vg. Vestermarie: 10 vg. Olsker 1., 5. og 6. vg.

Gårdene i Nylars som Hans Grabau fik overdraget af kongen på livstid: 1. til og med 8. vg , samt følgende selvejergårde: 1., +2.,+6.+ 10. +11. + 17. +28. + 30. + 32. sg.

Christoffer Gøye solgte 5 gårde i 1640.

Niels Juul mageskiftede Lensgårdsgodset i 1679 sammen med 7 underliggende gårde. Her har jeg foreløbigt kun fundet udover Lensgård 2. og 12. vg. i Østerlars og 4.vg i Østermarie.

Spidlegårdsgodset:

Dette har bestået af følgende gårde: Aaker: 10., 19., 20., 21., 22., 23. vg og i Vestermarie: 1., 2., 3., 4., 16. vg. + de 4 Myrebygårde.

Kannikegårdsgodset i Bodilsker:

lbsker: 7. +8. vg. Bodilsker: 2., 3., 10., 15. vg. Vestermarie: 9. og 17. vg Klemensker 11. vg. Bortset fra Kannikegård i Vestermarie var disse gårde blandt de 11 gårde, som Hans Eriksen fra Ødegård i Østerlars skænkede domkapitlet i 1335 som sjælegave.

Forskelle i udviklingen på Bornholm og i det øvrige Land.

I en række tilfælde kan vi konstatere, at udviklingen på Bornholm har været forskellig fra det øvrige land. Det har medført specielle love, regler og bestemmelser, som kun gælder på Bornholm..

Årsagen skal vi nok finde i, at Svend Grathe i 1149 lod ærkebiskop Eskil fængsle. I 1145 var det Eskil, der kunne indvie den nye Domkirke i Lund. I 1146 bliver Sven Grathe, konge over Sjælland og Skåne, Knud Magnus bliver konge over Jylland og Fyn, mens Valdemar bliver Hertug over Sønderjylland. Ærkebiskop Eskil er ikke tilfreds med denne 3-deling, tager parti for Knud Magnus, bliver herved uven med Sv. Grathe, som ta-

ger ham til fange i 1149, hvor det fortælles, at han lod ham hejse op i en kurv oppe under Domkirkens hvælving. Men efter ordre fra paven må Sven frigive ham og betale en bod, den bestod bl.a. af, at ærkebispesædet får de 3 bornholmske herreder i forlening. Kun Rønne Herred beholder kongen. Danmarks 3 deling betyder Bornholms 2 deling. Med Svend Grates sonebod i form af de 3 bornholmske herreder er Bornholms skæbne i de næste 373 år lagt i hænderne på ærkebispesædet, der ændrer udviklingen på Bornholm i forhold til det øvrige land. I de kommende kampe mellem kronen og kirken bliver Bornholm ofte en væsentlig brik. Ærkebisen har nu både den gejstlige og den verdslige magt over de 3 herreder, men den gejstlige magt over alle 4 herreder. Senere får han også Rønne Herred i pant.

I det øvrige land er det adelsmændene, der får store jordarealer i pant mod at stille soldater til rådighed for kongens krigsførelse. Derved kommer de til at eje store samlede jordarealer med mange gårde, som de samler i landsbyer, bygger kirker og herregårde ofte på en flad mark.

På Bornholm er der ikke store jordbesiddere. Her er det formodentligt gilderne, med præsten som formand, der i samarbejde med domkapitlet i Lund, hovedmanden på Hammershus, der står for opførelsen af de 15 stenkirker. Pengene får man ved, at mange bornholmere har givet deres gårde som sjælegaver eller andre gaver. Hertil kommer at det i 1130 bestemmes, at der skal betales kirkeskat. Starten med opførelse af de bornholmske stenkirker sker omkring 1150 og varer de næste 150 år. Nogle mener, at man først byggede trækirker, bortset fra, at dette er nævnt i de islandske sagaer, f.eks. i Knytlingesagaen skrevet o. 1250, så har man ikke indtil nu fundet spor af trækirker på Bornholm. Da man ikke har landsbyer, opkalder man de bornholmske sogne efter kirkernes værnehelgen

Sognene blev helt op til 1500 tallet benævnt ved kirkernes værnehelgen.

I stedet for at placere gårdene i landsbyer, blev gårdene lagt i rækker fra 2-14 gårde i en række. Rækkerne fik navne, og der er ca. 100 navne på gårdrækker, hvor ca. 70 af navnene ender på by. Under gårdhistorier har jeg forsøgt at omtale navnet på den gårdrække, som de enkelte gårde har tilhørt, samt hvorfor netop dette navn, f.eks. Hundshale, fordi gårdrækken snoer sig som halen på en hund. Stenseby, oprindeligt Stenenenes by opkaldt efter nogle Jættestuer i området. I præsteindberetningen 1624 blev det omtalt som Stennissey.

De bornholmske gårdes placering i gårdrækker var som regel placeret i forhold til de fælles udmarksgader, som var en smal udyrket jordstrimmel, der førte fra gårdrækken til den fælles udmarksjord, hvor alle frit kunne lade deres kreaturer græsse, indtil man begyndte at plante skov eller opdyrke arealerne. Se vedstående figur, hvor de mørke felter viser gårdenes placering og de lyse felter viser de fælles udmarksjorder. Disse gader har givet navnet Gadeby og Gadegaard flere steder. Eller gårdrækkerne fulgte de bornholmske vandløb, hvor mange gårde byggede vandmøller. Når Bornholm har mange møller, så skyldes de, at i det øvrige land, var det kun de store jordbesiddere, der måtte opføre vandmøller, så de her havde

indtægter ved at male mel fra andre gårde. På Bornholm har vi derfor mange små og enkle møller, f.eks. skvatmøller, på Bornholm kaldt plaskemøller, hvor en plaskemølle nu er opført på Middelaldercenteret "Råglundsgaard".

Bornholmske gårde har også deres egen byggeskik. Stuelængen var solvendt, d, v, s, gavlene vendte mod vest og øst. Man placerede ofte gården på en bakketop eller skråning, så vandet kunne løbe væk. Man udnyttede skråningen til at opføre kælderen med salen ovenover således, at man på Østbornholm, hvor landskabet skråner mod øst, placerede kælderen mod øst. På Vestbornholm, hvor landskabet skråner mod vest, blev kælder og sal anbragt i den vestre ende af stuelængen. Ved senere opførelse af ny stuelænge blev dette princip ikke fulgt, idet den gamle stuelænge blev karlekammer, bryggers m.v. Da der ikke var teglværk på Bornholm var gårdene bindingsværk med lerklinede vægge. Bernt Knob byggede det første teglværk omkring 1530, som kun bestod i ca. 10 år, måtte lukke igen på grund af mangel på træ til brændsel. På grund af mangel på træ, var bindingsværket som regel uden fodrem og skråstivere.

Selvejergårde og vornedegårde.

Dette er også en betegnelse for gårde, der ikke findes i det øvrige land. For selvejergårdenes vedkommende blev nummereringen indført i 1616 som en skatteregistreringsbetaling og omfattede 680 gårde. For vornedegårdenes vedkommende blev numrene indført senere og findes i en bornholmsk hartkornsbog fra 1671, hvor skatterne blev beregnet efter bornholmsk hartkorn. og omfattede 220 gårde. Som navnet antyder, var disse fæstegårde, dog uden det vornedskab, der fandtes andre steder i landet. Gårde der i perioden efter 1616 er kommet i kongens eje, f. eks inddraget på grund af mang-

lende skattebetaling, beholder sit selvejernr. Vornedgårde, der senere bliver selvejergårde, blandt andet i forbindelse med kongens salg af ca. 150 vornedegårde i 1744, beholder alle deres oprindelige vornedegårdsnr. Men udover disse 680 sg og 220 vg i alt 900 gårde, var der ca.45 unummererede gårde i de 15 sogne: Der var således i alt 945 gårde, hvoraf 680 var selvejergårde og resten 265 var oprindeligt frimandvornedegårde, som nu var blevet til (inden kongens overtagelse af Bornholm i 1522):

12 kongsgårde helt fra o. år 1000

15 præstegårde (unummererede)

15 degnegårde (unummererede)

30 Kirkebo

15 tilhørte Spidlegårdsgodset

15 tilhørte domkapitlet i Lund

18 biskopgårde m.v.

18 frimænds sædegårde (heraf 15 unummererede, hvor flere senere er sammenlagt med nummererede gårde og fået deres nr.)

18 gildegårde

Resten omkring 100 var til frimandsgods, altså tilhørte slægtsgårde for bornholmske frimand- eller adelsslægter. men ved kongens mageskifter efter 1522, blev det indskrænket til ca. 25. Den sidste vornedgård, der tilhørte en sædegård, ophørte omkring 1689. Herefter er alle tidligere sædegårde overgået til arvet proprietærstatus. Må ikke forveksles med gårde med købt proprietærstatus. Disse sidste kaldes ofte Frigårde. Frivornedgår-

de er derimod vg der var fritaget for skat, fordi den sædegård de tilhørte, ikke skulle betale jordskatter.

Hertil kommer gårde i de bornholmske købstæder med jord i byvangen eller i købstadens landdistrikt, f. eks i Hammershus Birk med ca. 40-50 unummerede gårde. Her er kun Hammersholm medtaget i Kures gårdregister. Heller ikke skovriddergården, Rømersdal er nummeret og heller ikke medtaget i Kures gårdregister.

Mange bornholmske gårdes jordtilliggende er i tidens løb blevet formindsket ved, at der fra gårdene er solgt parceller som er blevet selvejersteder, men i andre tilfælde kan der være tale om fæstehuslodder, hvor man betale fæste (leje). Det er som regel tilfældet, når man boer på en gårds grund.

Er der tale om at adressen f.eks. er 38. sg fortov, så ejer man selv ejendommen, men jorden, som er tidligere udmarksjord, som en udbygger har opdyrket og her opført sin ejendom på, støder op til i dette tilfælde 38. sg, formodentlig op til 38. sg eget fortov, som er den del af 38. sg jord, der er opdyrket af tidligere udmarksjord, idet al opdyrket udmarksjord betegnes som fortov. Denne udmarksjord tilhørte i henhold til en gammel retssætning, om at alt øde tilhørte kongen, derfor ansås udmarksjorden at tilhøre staten, men således, at Bornholms beboere havde ret til i fællesskab at bruge jorden til især lyngslet og græsning.

Den bornholmske udmark svarede til, hvad man andre steder i landet kaldte Almindinger. Men på Bornholm gjaldt det ikke skoven Alminding, da den var kongens jagtområde. Men det var tilladt at opdyrke udmarken.

Men ifølge kongelig resolution 1726 kom der en bestemmelse om, at der skulle løses fæstebrev og betales jordleje af denne opdyrkede jord.

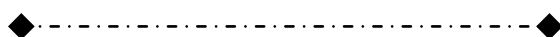
Hvorved mange selvejergårde samtidig blev fæstebønder af deres inddragne fortov (udmarksjord),

det samme gjaldt udbyggerne på de tilstødende fortove. De skulle nu betale jordleje.

Gårde, der stødte op til udmarken, skulle sørge for at 1. maj var stengærdet i orden indtil udmarken, så græssende kreaturer forblev inde i udmarken.

Det var så sidste del af tillægget til Kures gårdregister.

Vi takker Aage Kure for hans velvilighed.

Nyheder fra nettet

Klubben for sorte får

Har dine aner haft lovligt lange fingre? Har de måske ligefrem myrdet nogen? Så er der nu en international forening for folk som dig: International Black Sheep Society of Genealogists.

For at blive medlem af International Black Sheep Society of Genealogists skal man kunne dokumentere, at man i lige linje nedstammer fra en tyv, morder, bandemedlem eller anden form for bisse.

Selskabets formål er at arbejde med og diskutere de "uheldige"

slægtsmedlemmer for at få mere viden om dem.

Et oplagt formål er naturligvis også at tippe hinanden om gode kilder og informationsveje til at få mere viden om den kriminelle ane og vedkommendes liv.

Selskabet mener naturligvis også, at det er vigtigt at normalisere synet på de kriminelle aner, således at de opfattes som personer, der har en naturlig plads på anetavlen. Her bør alle jo findes uanset deres fortid og opførsel.

Det hører nok med til historien, at der er tale om en amerikansk/canadisk website og her er synet på "ulovlige forfædre" måske anderledes. Der er vist - heldigvis - meget langt imellem de danske slægtsforskere, som kunne finde på at fifle med anetavlen for at undgå et sort får.

De sorte fårs efterkommere kan med fordel konsultere <http://blacksheepancestors.com>, hvor der er oprettet "afdelinger" for amerikanske, canadiske, engelske og "internationale" aner. I den amerikanske afdeling findes også mulighed for at søge i patientlister fra "Insane Asylums", altså "galeanstalter", hvor såvel mentalt handicappede som psykisk syge blev anbragt.

Der er ingen tvivl om, at der er masser af danske slægtsforskere, som også har aner, der kvalificerer til optagelse i selskabet, så måske var det en idé at lave en dansk eller nordisk pendent?

Dødeblade 1893-1923

I årene 1975-77 blev der på Landsarkivet i København foretaget et afskrivningsprojekt omkring de af Københavns politis førte mandtal. Afskriften omfattede alene de registreringsblade, som vedrørte afdøde 1893-1923. I teorien omfatter bladene dog kun mandspersoner over 10 år og kvinder, der har levet i enkestand - altså ikke kvinder, som døde i ægteskab eller som ugifte. Foruden den afdødes navn og beskæftigelse, er der normalt oplyst fødested/dato samt dødssted/dato. Der kan også være navn og fødselsdato på ægtefælle samt oplyst antallet af børn. Disse "dødeblade" fra 1893-1923 anslås at omfatte mere end 100.000 personer. Børge Fogsgaard, der tidligere har gjort materiale fra Den almindelige Enkekasse tilgængeligt, er nu gået i gang med det store arbejde med at få "dødebladene" digitaliseret og gjort dem søgbare via nettet. På nuværende tidspunkt er registreret personer med efternavne begyndende med A-L. Indtastningen forventes færdig i foråret 2008.

Har du slægtsninge, som er døde (eller kan være døde) i København i perioden 1893-1923, så kig nærmere på nedennævnte adresse. Søg fleksibelt og tænk på varierende stavemåder. Børge Fogsgaard gør opmærksom på, at der er tale om en 3. leds afskrift, og at der uundgåeligt er en del fejl i materialet.

www.fogsgaard.org/index.php?option=com_wrapper&Itemid=43

Afsender: Bornholms Slægts- og Lokalhistoriske Forening, Pingels Allé 1, 3700 Rønne, DK

Bestyrelsen

Formand: *Frants Bøving*

Tlf. 56 97 40 04

E-Mail: fm@bslf.dk

Næstformand: *Hans Ressel*

Tlf. 56 95 81 82

E-Mail: nf@bslf.dk

Kasserer: *Tonni Jørgensen*

Tlf. 56 96 45 58

E-Mail: ks@bslf.dk

Sekretær: *Anette Schönwandt*

Tlf. 56 95 28 75

E-mail: sk@bslf.dk

Best. medlem: *Philip Kofoed*

E-mail: bm@bslf.dk

Best. medlem: *Poul Erik Regnersen*

Tlf. 56 96 41 18

E-mail: ingen mailadresse pt.

Suppleant: *Fie Ellebye*

Tlf. 56 99 00 77

E-mail: 1s@bslf.dk

Suppleant: *Susanne Ressel*

Tlf. 56 95 81 82

E-mail: 2s@bslf.dk

Bladudvalg:

Hans Ressel, Rønne

E-mail: info@bslf.dk

Adresse:

Pingels Allé 1, 3700 Rønne

E-Mail : info@bslf.dk

Hjemmeside: www.bslf.dk

Giro nr.: 527 - 4621

Webmaster: Philip Kofoed

E-Mail: wm@bslf.dk

Her er Bornholms Central-
biblioteks åbningstider som
også gælder for arkivet

Mandag 10-19

Tirsdag 10-19

Onsdag 10-18

Torsdag 10-18

Fredag 10-18

Lørdag 10-14